

ΘΕΜΑ 14^ο
(ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ, Β,89,1-5)

- ‘Ορῶν ὑμᾶς, ὧ ἄνδρες στρατιῶται, πεφοβημένους τὸ πλῆθος τῶν ἐναντίων ξυνεκάλεσα, οὐκ ἀξιῶν τὰ μὴ δεινὰ ἐν ὀρρωδίᾳ ἔχειν. οὗτοι γὰρ πρῶτον μὲν διὰ τὸ προνεκικῆσθαι καὶ μηδ’ αὐτοὶ οἴεσθαι ὁμοῖοι ἡμῖν εἶναι τὸ πλῆθος τῶν νεῶν καὶ οὐκ ἀπὸ τοῦ ἴσου παρεσκευάσαντο· ἔπειτα ὧ μάλιστα πιστεύοντες προσέρχονται, ὥς προσῆκον
- 5 σφίσιν ἀνδρείοις εἶναι, οὐ δι’ ἄλλο τι θαρσοῦσιν ἢ διὰ τὴν ἐν τῷ πεζῷ ἐμπειρίαν τὰ πλείω κατορθοῦντες, καὶ οἷονται σφίσι καὶ ἐν τῷ ναυτικῷ ποιήσιν τὸ αὐτό. τὸ δ’ ἐκ τοῦ δικαίου ἡμῖν μᾶλλον νῦν περιέσται, εἴπερ καὶ τούτοις ἐν ἐκείνῳ, ἐπεὶ εὐψυχία γε οὐδὲν προφέρουσι, τῷ δὲ ἐκάτεροί τι εἶναι ἐμπειρότεροι θρασύτεροί ἐσμεν. Λακε-
- 10 πολλοὺς ἐς τὸν κίνδυνον, ἐπεὶ οὐκ ἂν ποτε ἐνεχείρισαν ἡσσηθέντες παρὰ πολὺ αὐθις ναυμαχεῖν. μὴ δὴ αὐτῶν τὴν τόλμαν δείσητε. πολὺ δὲ ὑμεῖς ἐκείνοις πλείω φόβον παρέχετε καὶ πιστότερον κατὰ τε τὸ προνεκικῆκεναι καὶ ὅτι οὐκ ἂν ἡγοῦνται μὴ μέλλοντάς τι ἄξιον τοῦ παρὰ πολὺ πράξειν ἀνθίστασθαι ὑμᾶς.

ΣΧΟΛΙΑ

- 1 ‘Ορῶν’ συνημμ. μτχ., επιρρ., αιτιολογική, ‘μιας και βλέπω ότι έχετε φοβηθεί’. **πεφοβημένους**’ συνημμ. μτχ., κατηγορηματική. **τῶν ἐναντίων**’ γενική διαιρετική.
- 2 **οὐκ ἀξιῶν**’ συνημμ. επιρρ. μτχ., τροπική, ‘χωρίς να έχω την αξίωση’. **τὰ μὴ δεινὰ**’ το άρθρο έχει την δύναμη να μετατρέπει σε ουσιαστικά όλα τα μέρη του λόγου στα οποία προτάσσεται. Η επιλογή του ‘μὴ’ και όχι του ‘οὐ’ δεν είναι τυχαία, αλλά δείχνει ότι λανθάνει υπόθεση και όχι ‘γεγονός’, δηλ. ‘αν κάποια πράγματα δεν είναι φοβερά’, κι όχι ‘αυτά τα πράγματα που δεν είναι φοβερά’. **ἐν ὀρρωδίᾳ ἔχειν**’ ἐν ὀρρωδίᾳ ἔχω = *αντιμετωπίζω με φόβο*, το απαρέμφατο είναι τελικό – αντικ. στο ρ. **οὗτοι...διὰ τὸ προνεκικῆσθαι... παρεσκευάσαντο**: ‘αυτοὶ επειδὴ νικήθηκαν προηγουμένως... προετοιμάστηκαν’, επειδὴ η πρόταση ξεκινά με το υποκείμενο του συντακτικού ρ. να είναι κανονικά σε ονομαστική, η ονομαστική αυτή ενν. και ως υποκ. στο απαρέμφατο ‘προνεκικῆσθαι’ ἀντὶ της αναμενόμενης σύμφωνα με τον κανόνα αιτιατικής ‘αὐτούς’.
- 3 **μηδ’ αὐτοὶ οἴεσθαι ὁμοῖοι ἡμῖν εἶναι**: ενν. πάλι ο εμπρόθετος ‘<διὰ τὸ> μηδ’ αὐτοὶ οἴεσθαι’. Ομοίως και εδώ υποκ. του ενάρθρου *απαρεμφ.* ‘<διὰ τὸ> μηδ’ οἴεσθαι’ δεν είναι η αιτιατική ‘αὐτούς’ όπως θα περίμενε κανείς, αλλά η ονομαστική ‘οὗτοι’, και η ίδια ονομαστική πτώση δανείζεται και ως υποκ. στο επόμενο απαρέμφατο ‘εἶναι’, γι’ αυτό και το κατηγορούμενο ἀντὶ να είναι σε αιτιατική πτώση ‘ὁμοίους’ είναι σε ονομαστική ‘ὁμοῖοι’. **ὁμοῖοι ἡμῖν**: το επίθετο είναι κατηγορούμενο στο απαρέμφατο ‘εἶναι’ και η δοτική συντάσσεται με το επίθετο ως δοτική της συμμετοχής (συνοδοσίας). **εἶναι**: αντικ. στο ‘οἴεσθαι’. **τὸ πλῆθος τῶν νεῶν**: η αιτιατική είναι της αναφοράς στο ρ. και η γενική είναι διαιρετική. **οὐκ ἀπὸ τοῦ ἴσου**: ‘όχι με τις ίδιες προετοιμασίες’, ενν. ‘αλλά με μεγαλύτερες’.

- 4 **ᾧ...προσέρχονται:** ‘και αναφορικά με το πράγμα εκείνο στο οποίο δείχνοντας μεγάλη εμπιστοσύνη συγκεντρώνονται’, αναφορική πρόταση ως ‘δοτική της αναφοράς’, **ᾧ:** αντικ. στην μτχ. ‘πιστεύοντες’. **πιστεύοντες:** συνημμ. επιρρ., τροπική μτχ. **προσέρχονται:** ενν. ‘εις μάχην’. **ὥς προσήκον:** η μτχ. ‘προσῆκον’ είναι σε αιτιατική πτώση, απόλυτη και σε απρόσωπη σύνταξη. Η προσθήκη του ‘ὥς’ προσδίδει την σημασία της υποκειμενικής σκέψη στην ήδη αιτιολογία της μτχ. αυτής, ‘επειδή κατά την γνώμη τους ήταν απόλυτα ταιριαστό σ’ αυτούς’.
- 5 **σφίσιν:** δοτική προσωπική στην απρόσωπη μτχ., αιτιατική απόλυτη ‘προσῆκον’. **εἶναι:** υποκ. στην απρόσωπη μτχ. **ἀνδρείοις:** κατηγορούμενο. **οὐδὲ ἄλλο τι:** εμπρόθ. προσδ. με ἄρνηση, που δηλώνει την αιτία ως ‘αναγκαστικό αίτιο’, ‘ὄχι ἐξ αἰτίας κάποιου διαφορετικού λόγου’. το επίθ. ‘ἄλλος’ σημαίνει τον ‘διαφορετικό – αλλιῶτικο’, ενώ το επίθ. ‘ἕτερος’ σημαίνει τον ‘ἄλλον ὅμοιο με τον προηγούμενο’. **ἦ:** εισάγει β’ ὄρο συγκρίσεως. **διὰ τὴν ἐν τῷ πεζῷ ἐμπειρίαν:** εμπρ. προσδ. επίσης του ‘αναγκαστικού αιτίου’, δηλ. ‘ἐξ αἰτίας της ἐμπειρίας τους στην πεζομαχία’.
- 6 **τὰ πλείω:** ‘τὰ πλείονα’, αιτιατική πληθ. του ουδετέρου, αντικ. στην μτχ. που ακολουθεί. **κατορθοῦντες:** συνημμ. επιρρ. μτχ., αιτιολογική. **σφίσιν:** δοτική χαριστική στο ‘ποιήσιν’. Η συνήθης σύνταξη του ρ. είναι με δυο αντικείμενα, και τα δυο σε αιτιατική πτώση, ‘ποιῶ τινά τι = κάνω σε κάποιον κάτι’. Όμως κάποιες φορές την θέση της αιτιατικής του προσώπου παίρνει η ‘δοτική’ ως ‘προσωπική – χαριστική’, όπως ἐδῶ το ίδιο ακριβώς: ‘πάντα ἐποίησαν τοῖς ἀποθανοῦσι, Ξεν.4,2,3· τί σοὶ ποιήσωσιν οἱ μάρτυρες; Δημ. 29,37’ **τὸ αὐτό:** ‘το ἴδιο’, αντικ. στο απαρέμφατο. **τὸ δ’ ἐκ τοῦ δικαίου:** ‘και το προερχόμενο από την δικαιοσύνη’, υποκ. στο ρ.
- 7 **ἡμῖν:** δοτική προσωπική – χαριστική. **μᾶλλον:** απόλυτη σύνταξη του παραθετικού χωρίς β’ ὄρο συγκρ. **περιέσται:** ‘θα εξασφαλιστεί’. **εἴπερ καὶ τούτοις:** ενν. ‘περιέσται’, υποθ. πρόταση με απόδοση την προηγούμενη κύρια πρόταση σε ένα ευθύ υποθ. λόγο της ‘πραγματικής’ υπόθεσης. **ἐν ἐκείνῳ:** ενν. ‘ἐν τῷ πεζῷ’, δηλ. ‘αν εξασφαλιστεί σ’ αυτούς μια επιτυχία στην ξηρά, θα εξασφαλιστεί σε μας στην περιοχὴ της δικαιοσύνης’, δηλ. ‘αυτοὶ θα ἔχουν την υπεροπλία στην ξηρά, ἐνῶ ἐμεῖς θα ἔχουμε το δίκαιο με το μέρος μας’. **ἐπεὶ...:** εισάγει αιτιολογική πρόταση. **εὐψυχία:** δοτική της αναφοράς, ‘ὅσον αφορά τα ψυχικά αποθέματα’.
- 8 **οὐδὲν:** αιτιατική επιρρ. του τρόπου, ‘καθόλου’. **προφέρουσι:** ‘καθόλου δεν υπερέχουν’. **τῷ δὲ ... εἶναι ἐμπειρότεροι:** ‘και ὅσον αφορά το ὅτι ο κάθε ένας είμαστε πιο ἐμπειροὶ’, το ἐναρθρο απαρέμφατο είναι επιρρ. της αναφοράς, και το επίθετο είναι κατηγορούμενο. Το υποκ. του απαρεμφάτου εννοείται ως ‘ἡμεῖς’, ἀντὶ γιὰ ‘ἡμᾶς’. Η ονομαστική στο συντακτικό ρ. μεταφέρεται και στο απαρέμφατο ως υποκείμενο, γι’ αυτό και το κατηγορούμενο βρίσκεται σε ονομαστική πτώση. **τι:** αιτιατική της αναφοράς, ‘σε κάποιο βαθμό’. **ἐμπειρότεροι θρασύτεροι:** επίθετα σε απόλυτη σύγκριση χωρίς β’ ὄρος συγκρίσεως.
- 9 **ἡγούμενοι αὐτῶν:** συνημμ. μτχ., επιρρ., αιτιολογική. Η αντων. αντικ. της μτχ. ‘αὐτῶν = των συμμάχων τους’. **διὰ τὴν σφετέραν δόξαν:** εμπρόθετος του τελικού αιτίου, ‘αποβλέποντας στην δική τους φήμη’. **ἄκοντας:** επιρρ. κατηγορούμενο του τρόπου, ‘τους οδηγούν παρά την θέλησή τους’.
- 10 **ἐπεὶ οὐκ ἂν ποτε ἐνεχείρησαν:** αιτιολογική πρόταση με δυνητική οριστική ιστορικού χρόνου για να δηλώσει το αντίθετο του πραγματικού, ‘διότι σε καμία περίπτωση δεν θα αποτολμούσαν’, το ρ. ‘ἐγχειρέω’ κ.λ. σημαίνει ‘απλώνω απειλητικά τα χέρια μου’, και μτφρ. ‘αποτολμῶ’. **ἥσσηθέντες:** χρονική μτχ. **παρὰ πολὺ:** συντάσσεται με την μτχ. ‘ἥσσηθέντες’, ‘αφού ηττήθηκαν κατὰ κράτος – ολοσχερῶς’. **αὖθις ναυμαχεῖν:** ‘πάλι να ναυμαχήσουν’, το απαρέμφ. αντικ. στο ρ.
- 11 **μὴ...δείσητε:** κύρια πρόταση με προτρεπτική υποτακτική. **πολὺ...πλείω φόβον:** ‘πολύ περισσότερο φόβο’, ‘πλείω = πλείονα’. Το ‘πολὺ’ είναι ἐπίρρ., το ‘πλείω’ είναι ἐπιθ. προσδιορισμός, και το ‘φόβον’ αντικ.

- 12 καὶ πιστότερον:** ο 'καὶ' συνδέει το επίθετο αυτό με το 'πλείω', αφού έχουν την ίδια συντ. θέση. **κατά τε τὸ προνευικηκέναι:** εμπρόθ. προσδ. με έναρθρο απαρέμφατο σε θέση ουσιαστικού, και δηλώνει την αναφορά, 'σύμφωνα με την προηγούμενη νίκη σας'. **ὅτι...:** εισάγει ειδική πρόταση, που εδώ λειτουργεί ως αιτιολογική, 'και για το γεγονός ότι...'. **ἄν:** είναι δυνητικό και συντάσσεται με το απαρέμφατο 'ἀνθίστασθαι'.
- 13 μὴ μέλλοντας:** συνημμ. μτχ. από το απαρέμφατο 'ἀνθίστασθαι' διότι υποκ. της μτχ. είναι το 'ὑμᾶς' που είναι και υποκ. του απαρεμφάτου· υποθετική μτχ. 'αν δεν σκοπεύατε να...'. Ο υποθ. λόγος είναι λανθάνων και στην πλήρη μορφή του θα είναι: 'εἰ μὴ ἐμέλλετε πράξειν τι ἄξιον τοῦ παρὰ πολὺ, οὐκ ἂν ἀνθίστασθε'. **τὶ ἄξιον:** η αντων. είναι σύστοιχο αντικ. στο απαρέμφατο 'πράξειν', και το επίθετο είναι κατηγορηματικός προσδιορισμός, 'κάτι που να είναι να αξίζει'. **τοῦ παρὰ πολὺ:** το άρθρο ουσιαστικοποιεί τον εμπρόθετο προσδ., 'κάτι που να αξίζει εκείνη την μεγάλη υπερβολή', ως μία γενική αντικειμενική στο 'ἄξιον'. **πράξειν:** αντικ. στην μτχ. 'μέλλοντας'. **ἀνθίστασθαι:** με την προσθήκη του δυνητικού 'ἄν' δημιουργεί ένα ειδικό δυνητικό απαρέμφατο ως αντικ. στο 'ἡγούνται', που αναλύεται σε ειδική πρόταση με δυνη. ευκτική για να δώσει την ενν. του δυνατού στο παρόν και μέλλον, 'ὅτι οὐκ ἂν ὑμεῖς ἀνθισταίμεθα'. **ὑμᾶς:** υποκ. στο δυνητ. απαρέμφ.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- 1 πρῶτον μὲν:** ἔχει ανταπόκριση με το πιο κάτω 'ἔπειτα, 4'. Με τα δυο αυτά επιρρ. της χρονικής διαδοχής ο ομιλητής εξηγεί τους λόγους για τους οποίους οι στρατιώτες του δεν πρέπει να βρίσκονται 'ἐν ὁρῳδίᾳ'.
- 3 καὶ μηδ' αὐτοὶ οἴεσθαι...καὶ οὐκ ἀπὸ τοῦ ἴσου παρεσκευάσαντο:** τα δυο 'καὶ' δεν είναι ίδια, καθώς το πρώτο είναι συνδετικό ενώνοντας τους δυο εμπρόθετους προσδιορισμούς 'διὰ τὸ προνευικῆσθαι ~ <διὰ τὸ> μὴ αὐτοὶ οἴεσθαι'. Ὁμως το δεύτερο δεν είναι συνδετικό, αλλά ἔχει την σημασία του 'ἀκόμη και χωρίς' εξηγώντας ότι ο υπερβολικός αριθμός των πλοίων που κατασκεύασαν οι αντίπαλοι οφείλεται στην προηγούμενη ἡττα τους και στην πεποίθησή τους ότι είναι κατώτεροι.
- 3 παρεσκευάσαντο:** το ρ. όταν βρίσκεται στην μέση φωνή ἔχει την σημασία του 'κατασκευάζω κάτι για δική μου εξυπηρέτηση', ενώ στην ενεργητική σημαίνει 'κατασκευάζω κάτι' αόριστα. Στην ενεργητική είναι πάντοτε μεταβατικό με αιτιατική. Στην μέση φωνή ἄλλοτε μένει χωρίς αντικείμενο, κι ἄλλοτε παίρνει την αιτιατική, ὅπως εδώ.
- 4 ᾧ μάλιστα πιστεύοντες προσέρχονται:** όταν μία περίοδος λόγου ξεκινά με αναφορική πρόταση, τότε τα ενδεχόμενα είναι δυο: (i) η πρόταση αυτή να μετατραπεί σε 'Κύρια' δεδομένου ότι μέχρι το τέλος της περιόδου δεν θα υπάρχει 'Κύρια' πρόταση. (ii) η πρόταση αυτή να παραμείνει 'αναφορική', αν μέχρι το τέλος της περιόδου υπάρχει ἄλλη 'Κύρια' πρόταση. Αν συμβαίνει το (ii), ὅπως εδώ, τότε η αναφορική αυτή πρόταση θα ἔχει συγχρόνως και υποθετική σημασία. Στο συγκεκριμένο χωρίο το ακριβές νόημα είναι: 'κι αν συγκεντρώνονται εδώ ἔχοντας μεγάλη ἐμπιστοσύνη σε κάτι, το θάρρος τους δεν οφείλεται πουθενά αλλοῦ παρὰ στο γεγονός ότι...', δηλ. 'εἰ μάλιστα πιστεύοντές τινι προσέρχονται, οὐ δι' ἄλλο τι θαρσοῦσιν ἢ...'.
5 δι' ἄλλο τι...ἢ...κατορθοῦντες: ο β' ὅρος συγκρίσεως είναι διαφορετικός ως μτχ. με τον α' που είναι εμπρόθετος, γιατί αν στην θέση της μτχ. υπήρχε ο εμπρόθετος 'διὰ τὸ κατορθοῦν', τότε η δεύτερη αιτιολογία 'διὰ τὴν ἐν τῷ πεζῷ ἐμπειρίαν' θα δημιουργούσε σύγχυση, και τούτο διότι στο β' σκέλος απαιτούνται δυο αιτιολογήσεις.
- 6 καὶ οἶονται:** ο 'καὶ' συνδέει τις δυο κύριες προτάσεις των ρ. 'θαρσοῦσιν ~ οἶονται'. **καὶ ἐν τῷ ναυτικῷ:** ο συγκεκριμένος 'καὶ' δεν είναι συνδετικός, αλλά επιδοτικός, 'ἀκόμη και στο ναυτικό'.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Μιας και βλέπω, στρατιώτες, ότι έχετε φοβηθεί την αριθμητική υπεροχή των αντιπάλων, έκανα αυτήν την συγκέντρωση χωρίς να έχω την αξίωση να αντιμετωπίζετε με φόβο πράγματα που δεν είναι φοβερά. Γιατί αυτοί κατά πρώτον επειδή νικήθηκαν προηγουμένως και επειδή δεν πιστεύουν ότι είναι όμοιοι με εμάς, το σύνολο των πλοίων ούτε καν στον ίδιο αριθμό δεν ετοίμασαν. Κατά δεύτερον αν συγκεντρώνονται εδώ έχοντας μεγάλη εμπιστοσύνη σε κάτι, καθώς νομίζουν ότι ταιριάζει σ' αυτούς να είναι γενναίοι, για κανένα διαφορετικό λόγο δεν έχουν θάρρος παρά επειδή τις περισσότερες φορές έχουν επιτυχίες εξ αιτίας την εμπειρίας τους στο πεζικό στράτευμα, και νομίζουν ότι ακόμη και στο ναυτικό θα κάνουν γι' αυτούς το ίδιο ακριβώς. Διότι ό,τι προέρχεται από την δικαιοσύνη πιο πολύ θα βρεθεί με το μέρος μας τώρα, αν βέβαια βρεθεί και με το μέρος εκείνων ό,τι αφορά το πεζικό, διότι ως προς τα ψυχικά αποθέματα αυτοί καθόλου δεν υπερέχουν, ενώ ως προς το ότι ο κάθε ένας από εμάς είναι εμπειρότερος αυτό μας κάνει πιο τολμηρούς. Ενώ οι Λακεδαιμόνιοι επειδή εξουσιάζουν τους συμμάχους τους αποβλέποντας στην δική τους φήμη, οδηγούν τους περισσότερους στον κίνδυνο, διότι σε καμία περίπτωση δεν θα αποτολμούσαν, αφού ηττήθηκαν κατά κράτος, πάλι να ναυμαχήσουν. Συνεπώς μη φοβηθείτε το θράσος τους. Αντιθέτως εσείς τους προξενείτε μεγαλύτερο φόβο και που είναι και πιο δεδομένος και εξ αιτίας του ότι έχετε νικήσει προηγουμένως, αλλά και για το γεγονός ότι πιστεύουν ότι εσείς δεν θα αντιστεκόσασταν, αν δεν σκοπεύατε να κάνετε κάτι που να είναι αντάξιο ενός μεγαλουργήματος.